

**„Czy dzieci nienarodzone
idą do nieba?”**

**Jak zorganizować pogrzeb
i przeżyć żałobę po stracie.**

Ks. Wojciech Karpiel

1

Życie po śmierci

2

Pogrzeb

3

Żałoba

Czy dzieci nienarodzone idą do nieba?

Zwyczajną drogą do zbawienia jest **sakrament chrztu**, który gładzi grzech pierworodny, dziedziczony przez każdego człowieka. Co więc z dziećmi, które go nie przyjęły?

Na przestrzeni długiej historii chrześcijaństwa w tym temacie trwała burzliwa dyskusja.

Do Soboru Watykańskiego II (1962-65) przeważała **opinia** (która nigdy nie stała się częścią oficjalnej **doktryny** kościelnej), że dzieci zmarłe bez chrztu doświadczają wiecznego potępienia, ale ponoszą najmniejszą z możliwych kar (św. Augustyn), a ich miejscem przebywania po śmierci jest odrębny stan „otchłań dzieci” (św. Tomasz z Akwinu). Ale tzw. „Stara teologia”, która widziała w braku chrztu z wody problem nie do pokonania, została przepracowana.

I oto dzisiaj Kościół mówi: **Drogą zbawienia jest także chrzest pragnienia. To pragnienie chrztu jest zawarte w akcie wiary całego Kościoła, której wyrazem jest wstawiennicza modlitwa o zbawienie wszystkich ludzi.**

NADZIEJA

Rozwinięciem tej prawdy są teksty z trzech źródeł:

Katechizm Kościoła Katolickiego z 1992 r. podaje tezę o możliwości istnienia dróg pozasakramentalnych, poprzez które Bóg może udzielić człowiekowi swojej łaski: „**Bóg związał zbawienie z sakramentem chrztu, ale sam nie jest związany swoimi sakramentami**” (KKK 1257) „Wielkie miłosierdzie Boga, który pragnie, by wszyscy ludzie zostali zbawieni i miłość Jezusa do dzieci, która kazała Mu powiedzieć: <<Pozwólcie dzieciom przychodzić do Mnie, nie przeszkadzajcie im>> pozwalają mieć **nadzieję**, że istnieje jakaś droga zbawienia dla dzieci zmarłych bez chrztu”. (KKK 1261) Można więc powiedzieć, że dzieci, które są bezradne wobec swego losu doczesnego i zbawczego zbawiają się w łonie chrztu Kościoła, analogicznie do tego jak zbawiają się niekatolicy i niewierzący, chociaż nie należą do Kościoła widzialnego. „Pragnienie chrztu nie ma charakteru symbolicznego, ale faktycznie przynosi **owoce chrztu**, nie będąc sakramentem” (KKK 1258).

NADZIEJA

W 2007 r. został wydany **Dokument Międzynarodowej Komisji Teologicznej** zaaprobowany przez Papieża Benedykta XVI, który stwierdził:

- Kościół obecnie osiągnął głębsze zrozumienie objawienia Bożego, dzięki czemu na zagadnienie może zostać rzucone nowe światło.
- Bóg może udzielić łaski chrztu bez udzielania sakramentu – zwłaszcza wtedy, gdy jest to niemożliwe. Konieczność chrztu św. do osiągnięcia zbawczej łaski nie jest absolutna. **To, co jest absolutne to sam Chrystus.** Sakramenty są wprawdzie pewnymi, ale nie jedynymi nośnikami Bożej łaski
- Trzeba wyraźnie przyznać, że Kościół nie ma wiedzy pewnej o zbawieniu dzieci zmarłych bez chrztu. Zna i celebrytuje chwałę Świętych Młodzianków, ale ogólnie rzecz biorąc, los nieochrzczonych dzieci nie został nam objawiony, a Kościół naucza i ocenia tylko w odniesieniu do tego, co zostało mu objawione. Jednakże to co wiemy o Bogu, Chrystusie i Kościele, dostarcza nam racji do żywienia **nadziei na ich zbawienie.**

MIĘDZYNARODOWA
KOMISJA TEOLOGICZNA

NADZIEJA ZBAWIENIA DLA DZIECI ZMARŁYCH BEZ CHRZTU

DOKUMENT WATYKANSKI

NADZIEJA

Rzeczywiście Objawienie nie pokazuje w sposób bezpośredni i wyraźny poznania planu Bożego odnośnie do dzieci nieochrzczonych, ale oświeca Kościół, jeśli chodzi o zasady wiary, które mają kierować refleksją i praktyką.

- Wiele czynników daje poważne teologiczne i liturgiczne powody do tego, by mieć **nadzieję**, iż dzieci zmarłe bez chrztu będą zbawione i będą mogły cieszyć się wizją uszczęśliwiającą.

Chodzi tu o nadzieję wyrażaną w modlitwie, a nie o pewność.

Warto dodać:

- Pewność zbawienia mamy wobec osób, które Kościół uznał za święte i błogosławione
- Nadzieja zbawienia jest wobec pozostałych, co do których mamy nadzieję, że Pan Bóg przyjmie ich do swojej chwały

MIĘDZYNARODOWA
KOMISJA TEOLOGICZNA

NADZIEJA ZBAWIENIA DLA DZIECI ZMARŁYCH BEZ CHRZTU

DOKUMENT WATYKANSKI

NADZIEJA

Opinia teologiczna **Rady Naukowej KEP** z 2001 r.:

- Wydaje się w pełni uzasadniona opinia, że „pragnienie chrztu” zawarte w wierze Kościoła, ogarnia również dzieci zmarłe pozbawione chrztu.
- Dzieci umierające bez chrztu zostają uwolnione od grzechu pierworodnego za pośrednictwem pragnienia Chrztu, zawartego w akcie wiary Kościoła, wyrażonego w jego modlitwie wstawienniczej o zbawienie wszystkich.

Warto dodać:

Małżonkowie katoliccy pragnienie chrztu własnego dziecka wyrażają już w trakcie sprawowania sakramentu małżeństwa, kiedy udzielają odpowiedzi, że chcą z miłością przyjąć i po katolicku wychować potomstwo, którym ich Bóg obdarzy.

Jak będzie wyglądać ciało dziecka (zarodka, embrionu czy płodu) po zmartwychwstaniu?

Według Tertuliana (III w.) każde ciało poprzez udział w zmartwychwstaniu Chrystusa będzie przemienione i po zmartwychwstaniu otrzyma **formę doskonałą**, czyli taką jaką Bóg przewidział dla niego w momencie prokrecji (według ich pierwotnego wzorca, którego realizacja w tym życiu nie była im dana); nastąpi **wyzwolenie ciała z wszelkich fizycznych braków**.

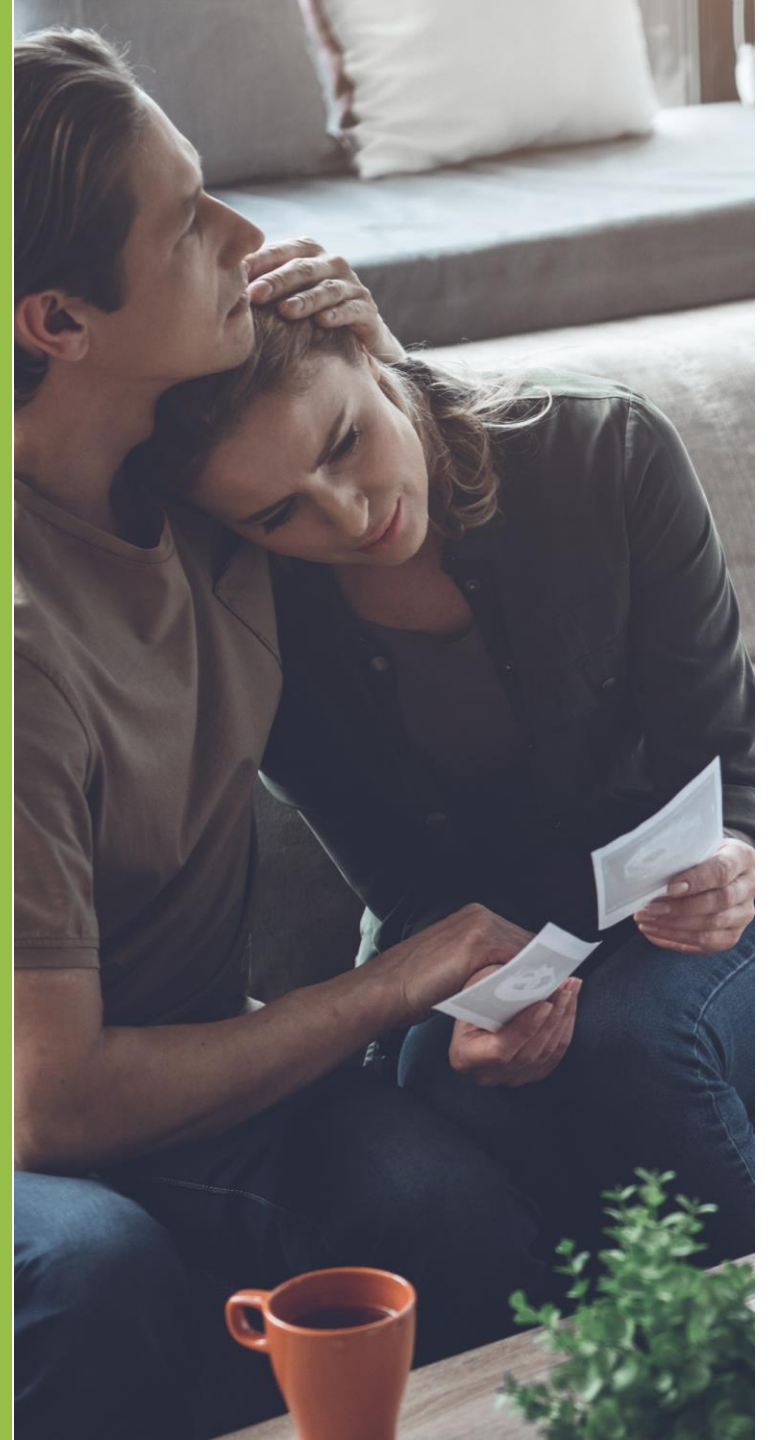

Pogrzeb

PRAWA RODZICÓW

Co możemy, co powinniśmy uczynić po śmierci dziecka w wyniku poronienia lub porodu przedwczesnego? Jakie są prawa rodziców?

- PRAWO DO GODNEGO POŻEGNANIA
- PRAWO DO USTALANIA PŁCI DZIECKA
- PRAWO DO ZASIŁKU POGRZEBOWEGO
(zgłaszamy się do zakładu pogrzebowego lub do ZUS-u)
- PRAWO DO URLOPU MACIERZYŃSKIEGO
(zgłaszamy się do swojego zakładu pracy)
- PRAWO DO ZASIŁKU MACIERZYŃSKIEGO
(za okres urlopu macierzyńskiego lub za okres urlopu macierzyńskiego i urlopu wychowawczego, zgłaszamy się do swojego zakładu pracy lub do ZUS-u)

PRAWO DO URLOPU

OKOLICZNOŚCIOWEGO OJCA

(2 dni, zgłaszamy się do swojego zakładu pracy)

PRAWO DO POZNANIA PRZYCZYNY PORONIENIA

PRAWO DO POCHÓWKU DZIECKA NIENARODZONEGO

Jest to nie tylko prawo, ale powinność, wynikająca z podstawowego uczynku miłosierdzia względem dziecka, które jest osobą oraz jest owocem miłości rodziców i należy do wspólnoty rodzinnej.

Dziś niestety obecna jest praktyka pozostawiania zmarłych dzieci w szpitalu, którym jest organizowany pochówek zbiorowy.

Każde dziecko należy do rodziny i każdemu winien być sprawiony pogrzeb rodzinny.

Ponadto, oddanie szacunku ciału zmarłego dziecka pomaga, a nawet jest konieczne dla właściwego przeżycia żałoby.

Czy zawsze istniało prawo do pochówku dziecka nienarodzonego, czyli nieochrzczonego?

PRAWO KOŚCIELNE

<
1917

Dawniej dzieci zmarłe bez chrztu nie mogły liczyć ani na kościelny pogrzeb, ani na miejsce pochówku na poświęconej ziemi cmentarza.

Były chowane na niepoświęconym obszarze nekropolii. (Nie było też obrzędu pogrzebowego dla zmarłych dzieci ochrzczonego, celebrowano wtedy Msze św. o Aniołach)

1917

Kodeks Prawa Kanonicznego nadal zakazywał dopuszczania do pogrzebu kościelnego, tych którzy zmarli bez chrztu, ale pojawił się tzw. **Pokropek**, czyli forma pogrzebu dla dziecka ochrzczonego. (pokropienie przez kapłana trumny wodą święconą i odmówienie pogrzebowych modlitw)

1970

Wydanie Mszału rzymskiego, w którym znalazł się formularz Mszy św. przeznaczonej na **Pogrzeb dziecka nieochrzczonego**

Ogłoszony **nowy Kodeks Prawa Kanonicznego** zezwalający, za zgodą biskupa, na pogrzeb kościelny dzieci, których rodzice mieli zamiar je ochrzcić, a jednak zmarły przed chrztem

1984

1995

Konferencja Episkopatu Polski we wprowadzeniu do „Obrzędów pogrzebu dostosowanych do zwyczajów diecezji polskich” wydała zezwolenie na pogrzeb dzieci nieochrzczonego, bez każdorazowego pytania o zgodę biskupa miejsca.

Czy zawsze istniało prawo do pochówku dziecka nienarodzonego, czyli nieochrzczonego?

PRAWO PAŃSTWOWE

<
2002

do tego roku dzieci przed 22 tygodniem były uważane jako „szczątki” i utylizowano je jako odpady medyczne, a więc nie były wydawane rodzicom w celu pochówku

2002

w rozporządzeniu Ministra Zdrowia pojawia się wprowadzie określenie „zwłoki dzieci martwo urodzonych”, ale nadal dotyczy to dzieci po 22 tygodniu ciąży

2007

od tego roku rozporządzenie Ministra Zdrowia mówi, że „za zwłoki ludzkie uważa się ciała osób zmarłych i dzieci martwo urodzone, bez względu na czas trwania ciąży”, a więc od tego roku można w Polsce organizować pochówek każdemu dziecku

2011

ogłoszenie ustawy, która mówi, że w przypadku dziecka martwo urodzonego nie jest potrzebna adnotacja urzędu stanu cywilnego o zarejestrowaniu zgonu (do przeprowadzenia pogrzebu wystarczy karta zgonu, bez określenia płci dziecka)

W dokumentacji koniecznej do wyprawienia pogrzebu i w aktach stanu cywilnego poronienie lub przedwczesny poród są traktowane jako martwe urodzenie.

Organizacja pogrzebu różni się w zależności od tego czy płeć dziecka została stwierdzona w szpitalu lub ustalona w badaniu genetycznym czy nie można określić płci dziecka lub rodzice odpowiadają od tego ustalenia.

Jak wygląda organizacja pogrzebu dziecka zmarłego w wyniku poronienia lub porodu przedwczesnego?

**GDY JEST OBECNE CIAŁO
LUB TKANKI DZIECKA**

Jak wygląda organizacja pogrzebu dziecka zmarłego w wyniku poronienia lub porodu przedwczesnego?

GDY JEST OBECNE CIAŁO LUB TKANKI DZIECKA

GDY ZNAMY PŁEĆ DZIECKA

- Określenie płci dziecka w badaniu genetycznym:
 - zabezpieczenie próbek do badania
 - zgłoszenie do laboratorium chęci wykonania badania
 - wysłanie próbek do laboratorium (osobiście lub przez kuriera)
 - wykonanie badania
 - otrzymanie wyników
- Odebranie w szpitalu:
 - karty zgonu
 - karty martwego urodzenia
- Złożenie w Urzędzie Stanu Cywilnego karty martwego urodzenia i otrzymanie aktu urodzenia z adnotacją „dziecko martwo urodzone”
- Odebranie ciała dziecka ze szpitalnego prosektorium przez firmę pogrzebową i przygotowanie do pogrzebu
- Przedstawienie w Administracji Cmentarza aktu urodzenia i karty zgonu oraz ustalenie daty pogrzebu i miejsca pochówku
- Przedstawienie w Kancelarii Parafialnej aktu urodzenia oraz ustalenie daty i formy pogrzebu
- Liturgia pogrzebowa

GDY NIE ZNAMY PŁCI DZIECKA

- Uzyskanie w szpitalu karty zgonu (szpital nie sporządza karty martwego urodzenia, a Urząd Stanu Cywilnego nie sporządza aktu urodzenia z adnotacją „dziecko martwo urodzone”)
- Przedstawienie w Administracji Cmentarza karty zgonu oraz ustalenie daty pogrzebu i miejsca pochówku
- Odebranie ciała dziecka ze szpitalnego prosektorium przez firmę pogrzebową i przygotowanie do pogrzebu
- Przedstawienie w Kancelarii Parafialnej karty zgonu oraz ustalenie daty i formy pogrzebu
- Liturgia pogrzebowa

Jak wygląda organizacja pogrzebu dziecka zmarłego w wyniku poronienia lub porodu przedwczesnego?

**GDY JEST OBECNE CIAŁO
LUB TKANKI DZIECKA**

Nie może być sprawowana Liturgia pogrzebu ani symboliczny pochówek dziecka (np. trumienki)

Może natomiast, a nawet powinna być sprawowana Msza św. z formularza na pogrzeb dziecka nieochrzczonego w kolorze białym w intencji rodziców dziecka, którzy dziękują za dar jego życia i zawierają je Bożemu Miłosierdziu.

Jak wygląda organizacja pogrzebu dziecka zmarłego w wyniku poronienia lub porodu przedwczesnego?

GDY NIE MA CIAŁA LUB TKANEK DZIECKA
ALBO OD ŚMIERCI DZIECKA UPŁYNEŁO JUŻ
WIELE LAT

Jest możliwość udziału w obchodach Dnia Dziecka Utraconego (od 1988 r. w USA, od 2004 r. w Polsce), w czasie których organizowane są Msze św. i pochówki dzieci pozostawionych w okolicznych szpitalach. Można wtedy w takiej zbiorowej mogile umieścić karteczki z imionami dzieci, których ciała z różnych względów rodzice nie mogli pochować. Często ten moment poprzedzony jest uroczystym odczytaniem imion podanych przez rodziców. Takie inicjatywy podejmuje m.in. fundacja Opes139 w Tarnowie.

Jak wygląda Liturgia pogrzebu?

MOŻLIWE SĄ DO WYBORU TRZY FORMY

TRZY STACJE

- w **domu** zmarłego dziecka albo **przed drzwiami kościoła** - procesja do kościoła
- w **kościelach** lub w kaplicy cmentarnej: **Msza św.** albo Liturgia słowa bez Ofiary Eucharystycznej - procesja na cmentarz
- **przy grobie**

DWIE STACJE

- w **kaplicy cmentarnej**: Liturgia słowa bez Ofiary Eucharystycznej - procesja do grobu
- **przy grobie**

JEDNA STACJA

- w **domu** zmarłego dziecka albo w kościele albo w kaplicy cmentarnej: **Liturgia słowa** bez Ofiary Eucharystycznej i bez procesji do grobu
- albo**
- **przy grobie**

Przy drugiej i trzeciej formie Liturgii Pogrzebu Msze św. sprawują się w innym dogodnym czasie bez obecności ciała zmarłego dziecka.

Nie powinna być ona sprawowana bezpośrednio po złożeniu ciała do grobu, aby wśród wiernych nie zrodziło się przekonanie, że Msza św. nie przynależy integralnie do Liturgii pogrzebu. Jest wręcz odwrotnie: **Msza św. stanowi jej centrum, jest jej szczytem.**

Intencja Mszy św. ma charakter **wstawienniczy**, czyli obejmuje pocieszenie rodziny pogrążonej w żałobie (Msza św. jest za rodziców) oraz powierzenie dziecka Bożemu Miłosierdziu (warto przypomnieć, że z owoców ofiary Mszy św. korzystają nie tylko zmarli oczyszczający się w czyśćcu, ale także zmarli chwalebni, których chwała zostaje pomnożona). Intencja ma też charakter **dziękczynny** za dar dziecka. Nigdy natomiast nie zawiera w sobie modlitwy przebłagalnej za osobiste grzechy zmarłego, bo dziecko ich nie miało.

Zachęca się, aby pochować dziecko w rodzinnym grobie, można też w kwaterze dziecięcej.

Jak przeżyć żałobę po stracie dziecka?

Dziś dominuje tendencja, żeby doświadczenie straty dziecka trzeba jak najszybciej zamknąć bez uwzględniania rodzinnego pochówku i przeżycia po zmarłym żałoby oraz rozpocząć nowy etap życia małżeńskiego, starając się o poczęcie kolejnego dziecka.

Moment pożegnania zmarłego jest bardzo ważny dla prawidłowego przeżycia żałoby (**utratę dziecka trzeba wypłakać**, pożegnanie uwalnia emocje, oczyszcza wewnętrznie). Nie chodzi o to, aby zapomnieć o dziecku, ale nawiązać z nim nową relację. Właściwe przeżycie żałoby pomaga, aby nie dokonano się wyparcie ale wspomnianie osoby zmarłej, jednak bez odczuwania już wewnętrznego bólu.

Przepracowanie straty dziecka to długotrwały proces, trwający nieraz wiele lat. Nie należy jednak zapomnieć, że żałoba to okres przejściowy.

Kilka rad dla osieroconych rodziców

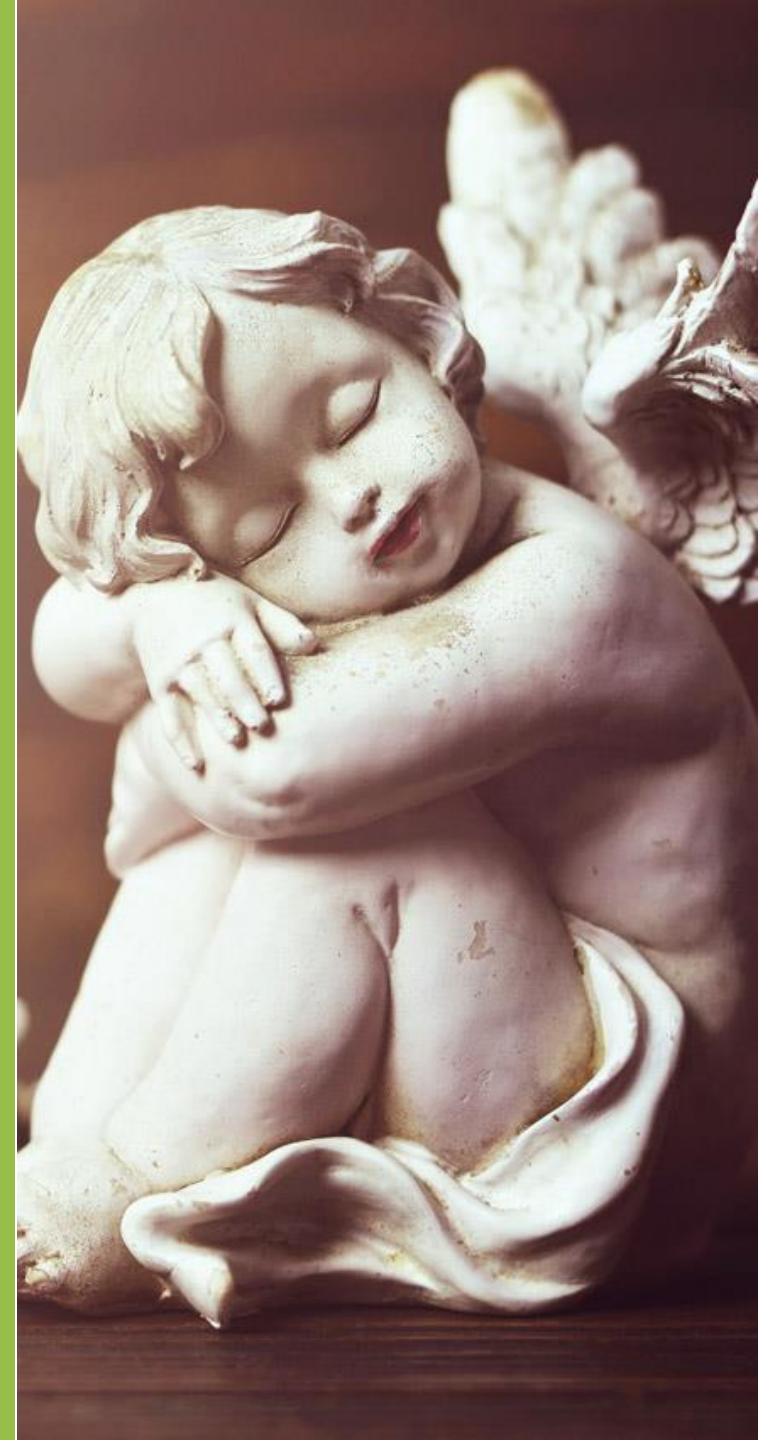
PROCES ZDROWIENIA Z ŻAŁOBY DOTYCZY TAKŻE PRZEBACZENIA

Drugiemu rodzicowi, przez którego pierwszy czuje się zraniony lub opuszczony

Rodzinie, która nie wiedząc o śmierci dziecka w wyniku poronienia, oskarżała rodziców o hedonistyczny styl życia i niechęć do posiadania potomstwa lub swoją obojętnością na cierpienie rodziców i częstą negacją pogrzebu dziecka zadała osieroconym głębokie rany

Samemu sobie za bezzasadnie przypisywaną sobie odpowiedzialność za śmierć dziecka lub za obiektywne zaniedbania, niewymierzone jednak celowo przeciwko zdrowiu dziecka

- SZUKANIE MAŁYCH SENSÓW (śmierć dziecka sama w sobie jest faktem pozbawionym sensu) np. zaangażowanie w wolontariat
- GRÓB FAKTYCZNY – miejsce, w którym możemy opłakiwać i odwiedzić utracone dziecko; grób symboliczny – Pomnik Dzieci Utraconych (brak grobu utrudnia wychodzenie z żałoby)
- NADANIE IMIENIA
- PAMIĄTKI PO DZIECKU
- SZCZERY, SERDECZNY DIALOG rodziców, unikanie stawiania zarzutów, obwiniania drugiego rodzica
- GŁĘBOKA WIARA i przekonanie o bezmiarze Bożego miłosierdzia pomaga w przeżywaniu żałoby np. modlitwa psalmami (Brewiarz) pomaga rodzicom wypowiedzieć przed Bogiem swoje emocje, myśli i pragnienia, które trudno im samym zwerbalizować.

Dekalog osieroconych rodziców

I

NIE OBWINIAJ
SIEBIE O TO, CO
SIĘ STAŁO

II

NIE JESTEŚ JEDYNĄ
OSOBA, KTÓRĄ TA
STRATA BOLI

III

NIE POZWÓL, ABY
WMÓWIONO CI,
ŻE NIC SIĘ STAŁO

IV

NIE STARAJ SIĘ ZA
WSZELKĄ CENĘ
UDOWODNIĆ
ŚWIATU, ŻE
SAMA/SAM DASZ
SOBIE RADĘ
(WAŻNE JEST, ABY
POZWOLIĆ SOBIE
POMÓC PRZEZ
KOGOŚ, KTO JEST
GODNY ZAUFANIA)

V

NIE TRAKTUJ
SIEBIE, JAKO
WYRZUTKA,
ODMIENCA

VI

NIE UCIEKAJ

VII

NIE OCZEKUJ, ŻE
BĘDZIESZ TAKI
SAM/SAMA, JAK
KIEDYŚ (KAŻDE
DOŚWIADCZENIE
NAS ZMIENIA, ALE
TO, ŻE JESTEŚMY
INNI PO TYM
DOŚWIADCZENIU,
NIE OZNACZA, ŻE
BĘDZIE GORZEJ;
BĘDZIE PO PROSTU
INACZEJ)

VIII

NIE ZAKŁADAJ, ŻE
JUŻ NIC DOBREGO
CIĘ NIE SPOTKA

IX

NIE PRZYSPIESZAJ
NICZEGO

X

NIE PRÓBUJ NA SIĘ
ZASTĘPOWAĆ
STRACONEGO
DZIECKA INNYM

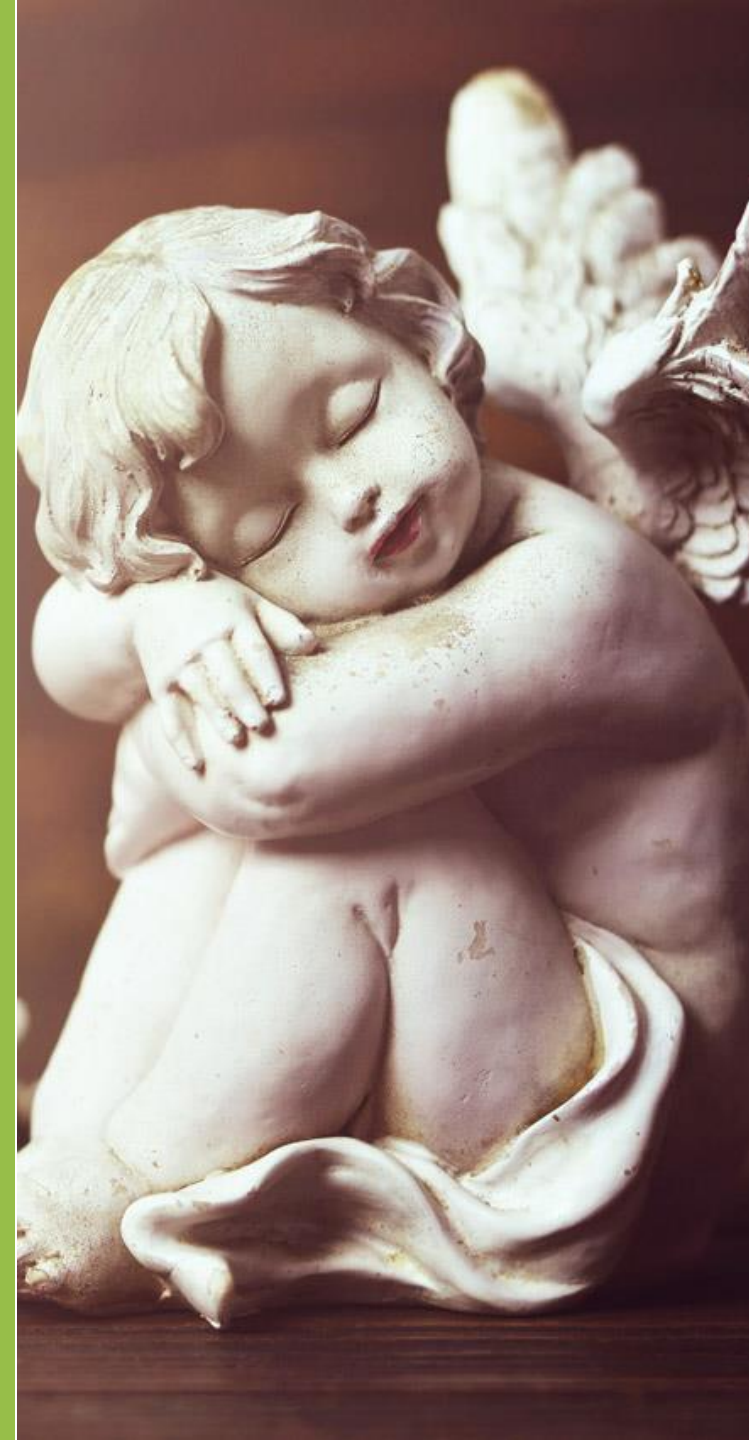
Jak pomóc rodzicom w żałobie po stracie ich dziecka?

NIEWŁAŚCIWY SPOSÓB POCIESZENIA, WSKAZUJĄCY, ŻE ICH CIERPIENIE JEST BŁOGOSŁAWIENSTWEM:

- „Taka była wola Boża”
- „Tam jest mu lepiej”
- „Jest teraz z Bogiem”
- „Masz teraz w niebie anioła”
- „Zawsze można mieć kolejne”
- „Lepiej stracić dziecko teraz niż później, gdy się urodzi”
- „Nic takiego się nie stało”
- „Po dziecku nie należy nosić żałoby”

SPOSOBY WSPARCIA OSIEROCONYCH RODZICÓW:

- Obecność
- Odwiedziny
- Wspólny spacer
- Serdeczny telefon
- Wysłanie smsa
- Napisanie listu
- Praktyczna pomoc przy wykonywaniu codziennych obowiązków

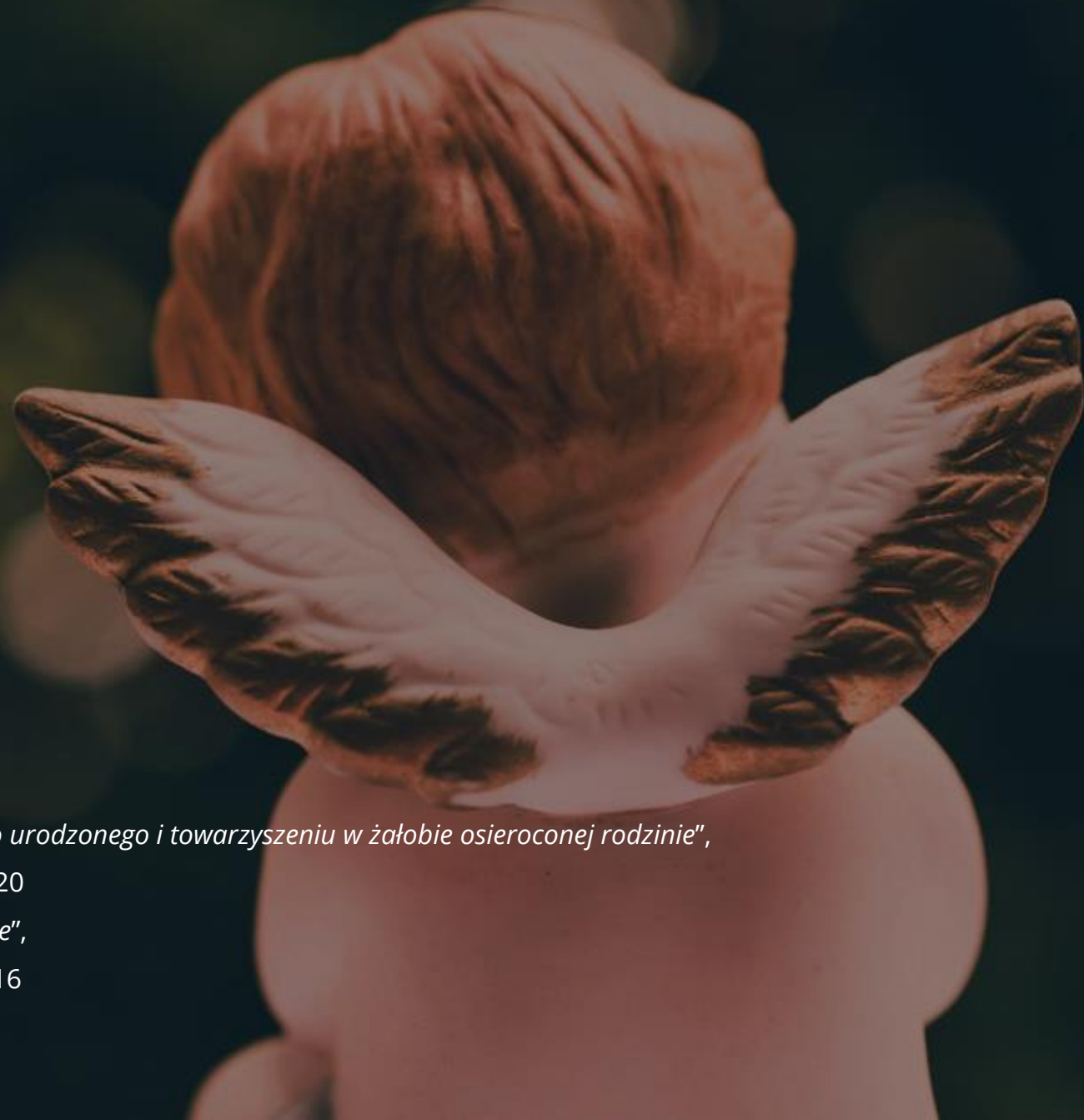

Zakończenie

Embrionalno-matczyny mikrochimeryzm to zjawisko, które mówi, że już od 4 tygodnia ciąży komórki embrionalne dziecka zaczynają wędrówkę do organizmu matki. To odkrycie przynosi matkom, które poroniły choć cząstkę ukojenia: **ich dzieci są w nich na zawsze.**

Dziękuję za uwagę

Prezentacja przygotowana na podstawie:

„Kompendium pastoralne o rodzinnym pogrzebie dziecka martwo urodzonego i towarzyszeniu w żałobie osieroconej rodzinie”,

opr. Piotr Guzdek, wyd. św. Stanisława, Kraków-Warszawa, 2020

„Czy dzieci nienarodzone idą do nieba? Pomoc rodziców po stracie”,

Ks. Arkadiusz Olczyk, wyd. Edycja św. Pawła, Częstochowa, 2016